

N:o 107.

Af herr **J. E. von Krusenstjerna**, om anslag för tillfällig löneförbättring åt lektorerna vid tekniska högskolan m. m.

Frågan om lektorernas vid tekniska högskolan ställning och aflöning i jämförelse med motsvarande lärarebefattningar vid andra högskolor, såväl inom landet som i utlandet, har varit föremål för upprepade framställningar från läroverkets styrelse, och hafva dessa framställningar äfven delvis välvilligt beaktats af regering och Riksdag. För desamma redogöres i Kungl. Maj:ts nådiga statsverksproposition till innevarande års Riksdag i hvad angår anslagsbehofven till tekniska högskolan, (bilagan rörande 8:de hufvudtiteln, sid. 332—344). Förenämnda spörsmål är dock ännu ej på långt när tillfredsställande löst, såsom ock med all tydlighet framgår af ingressen till sagda redogörelse i statsverkspropositionen, ur hvilken följande data må i korthet anföras.

Redan i det af den kungl. kommittén för tekniska högskolans utvidgning och reorganisation den 15 december 1891 afgifna utlåtandet föreslogs, att samtliga vid läroverket befintliga lektorat skulle ombildas till extra ordinarie professorer, fullt likställda med motsvarande befattningar vid universiteten. Högskolestyrelsens framställning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med kommitterades förslag godkändes emellertid ej af 1894 års Riksdag.

Till Riksdagen 1898 framlades af regeringen, efter förnyad framställning från högskolestyrelsen, ett af styrelsen uppgjort medlingsförslag enligt hvilket allenast vissa af lektoraten skulle blifva likställda med e. o professorer och sålunda kostnaderna för den af förenämnda kommitté angifna utvidgningen af undervisningen vid högskolan nedbringas. Genom Riksdagens i enlighet härmed fattade beslut bibehölls lektoraten, hvilka in-

delades i två aflöningsklasser; men då vid samma riksdag aflöningsarna höjdes för de e. o. professorerna, erhöles därigenom ej ens för lektorerna i den högre löneklassen likställighet med dessa lärare i afseende å lönevillkor. Den då fastställda aflöningsstaten för högskolans lektorer gäller fortfarande.

I de under åren 1903 och 1904 af högskolestyrelsen afgifna förslagen till tekniska högskolans tidsenliga utvidgning och reorganisation påyrkas återigen lektoratens förvandling till extra ordinarie professorer, i flera fall och i samband med en väsentligare utvidgning af undervisningen till och med till ordinarie professorer. I afvaktan på genomförandet af denna reorganisation framhåller emellertid styrelsen i sin underdåniga skrifvelse om de anslagsbehof för högskolan, som borde blifva föremål för 1905 års Riksdags pröfning, att, oafsedt reorganisationen, undervisningen i de med lektoraten af lägre lönegraden förenade lärodisciplinerna behöfde på angifvet sätt utvidgas, samt att löneförbättring för samtliga lektorer i alla händelser vore af behofvet synnerligen påkallad, i hvilket hänseende upplysande jämförelser med löneförmånerna för lärarne vid andra rikets undervisningsanstalter uppställdes. Denna högskolestyrelsens framställning föranledde, enär frågan ansågs böra upptagas i samband med den föreslagna reorganisationen af läroverket, ej någon regeringsproposition till 1905 års Riksdag.

Slutligen har högskolestyrelsen i skrivelser den 6 oktober och den 28 december 1905, med framhållande af att läroverkets lektorer numera voro de ojämförligen sämst aflönade bland landets alla lärare, som hade en jämförlig uppgift (se förut återopade bilaga till innevarande års statsverksproposition, sid. 339) förnyat sin år 1904 gjorda framställning, med underdånig anhållan, att till 1906 års Riksdag måtte aflåtas nådig proposition om förvandling af högskolans lektorat till extra ordinarie professorer, med fullständig likställighet med de e. o. universitetsprofessorerna, äfvenså att, därest dessa senares löneförmåner komme att af Riksdagen ökas öfver nu gällande förmåner, motsvarande ökning också måtte komma högskolans lektorer till godo.

Denna högskolestyrelsens underdåniga hemställan har föranledt regeringen att, med uppskjutande af hufvudfrågans lösning, på i statsverkspropositionen anförda skäl, till innevarande års Riksdag aflåta nådig proposition om beviljande af tillfällig löneförbättring för år 1907 till belopp af 1,000 kronor åt enhvar af tekniska högskolans ordinarie lektorer på vissa angifna grunder.

Den, såsom af det föregående synes, sedan 15 år flerfaldiga gånger upprepade, väl motiverade framställningen att få högskolelektorernas lönevillkor reglerade till likhet med e. o. professorernas har sålunda ej heller nu ledt till i sin helhet åsyftadt resultat, och frågans tillfredsställande lösning synes sålunda ånyo komma att undanskjutas till en oviss framtid, detta i första hand af det anförda skäl, att förslag till tekniska högskolans reorganisation föreligger, hvilket först borde närmare utredas och slutbehandlas. Det torde dock af ärendets föregående behandling noggsamt framgå, att den begärda löneförbättringen på intet sätt ingriper i reorganisationsfrågans slutförande till önskad mål, utan afser ett redan länge känt behof af förbättrad ställning för läroverkets lektorer jämte en utvidgning och utveckling af undervisningen inom vissa af de af lektorerna företrädda läroämnena, som måste genomföras oberoende af huruvida reorganisationen kommer till stånd eller icke.

Ur ren billighetssynpunkt betraktad, gifver också föreliggande fråga vid handen, att ett uppskjutande af dess lösning skulle komma att medföra den oegentligheten, att vissa af statens funktionärer i flera hänseenden fortfarande komme i vida oförmånligare ställning än innehafvare af andra tjänster, som med deras egna vore jämförliga. Att så verkligen är förhållandet med högskolelektorerna framgår otvetydigt af följande jämförelse mellan aflöningsvillkoren vid några af statens undervisningsanstalter. I denna jämförande tablå har för öfverskådlighets skull äfven blifvit upptaget det i statsverkspropositionen föreslagna tillfälliga lönetillskottet för 1907 för vissa af dessa tjänster.

	Nuvarande		Föreslaget tillfälligt lönetillägg för år 1907	Summa högsta lön för år 1907
	begynnelse-lön	högsta lön		
Extra ordinarie universitetsprofessorer	4,500	5,500	500	6,000
Lektorer vid allmänna läroverk.....	4,000	6,000	—	6,000
» » tekniska elementarskolor	4,000	6,000	—	6,000
» » Chalmers tekn. läroanst.	4,000	5,000	1,000	6,000
» » Tekniska högskolan				
i högre lönegraden	4,000	4,500	1,000	5,500
i lägre lönegraden	3,000	4,000	1,000	5,000

Tekniska högskolans lektorer äro alltså, såsom synes, för närvarande de lägst aflönade af förenämnda statens tjänstemän, och de skola förblifva

det äfven fortfarande, ifall regeringens proposition till innevarande års Riksdag om tillfällig löneförbättring vinner Riksdagens bifall. Det torde dock kunna ifrågasättas, huruvida något rimligt skäl kan andragas för att lektorerna vid landets enda tekniska högskola ej tillerkännes likställighet i ekonomiskt afseende med extra ordinarie universitetsprofessorerna, under det att lektorerna vid Chalmers tekniska läroanstalt — hvilka så nyligen som 1901 fått sina lönevillkor reglerade till afsevärdt förmånligare belopp — nu föreslås att i ekonomiskt hänseende väsentligen likställas med nämnda professorer.

I högskolestyrelsens ofvan omförmälda, 1904 och 1905 ingifna underdåniga framställningar i ärendet (se förut återopade bilaga till årets statsverksproposition, sid. 335, 336, 338 och 339) betonas på ett öfvertygande sätt, att läroverkets lektorat hafva karaktären af själfständiga högskolebefattningar, och att således på deras innehafvare måste ställas stora anspråk med hänsyn till vetenskaplig och teknisk utbildning och kompetens, hvilka anspråk ej blott äro jämförbara med, utan äfven i vissa afseenden (praktisk utbildning m. m.) öfverstiga dem, som begäras af extra ordinarie universitetsprofessorer. Skillnad i löneförmåner för dessa båda kategorier af statstjänstemän synes således ej på något sätt berättigad.

Slutligen förtjänar äfven förevarande spörsmål att betraktas ur synpunkten af statens egen fördel, därvid också klart framgår olämpligheten af ytterligare uppskof med dess lösning. Uppenbart är, att landets framtida uppblomstring numera i väsentlig grad kommer att bero på effekten af den högre tekniska undervisningen, en uppfattning, som af påtagliga skäl ej hittills tilldragit sig den uppmärksamhet, som den förtjänat och inom andra länder redan vunnit. Visst är ock, att vårt land, för att bland kulturstaterna kunna tillkämpa sig och behålla en rangplats, bör vårda sig minst lika mycket om undervisningen i de reala och tekniska vetenskaperna som om undervisningen i de ämnen, som mera speciellt tillhöra universiteten. Staten bör af dessa skäl med samma omsorg tillmötesgå berättigade kraf från den högre tekniska undervisningens representanter som den upptager framställningar från universiteten. Därjämte kan ej nog framhållas den förut påpekade omständigheten, att, beträffande kompetensen hos sökande till lärarebefattningar vid en teknisk högskola, den särskilda fordran måste fastslås i högre grad än eljest, att vederbörande skall hafva tillägnat sig grundlig såväl teoretisk som praktisk utbildning, hvilka egenskaper, om de harmoniskt förenas, i det praktiska lifvet äro ovärdeliga och därför göra honom skicklig till och efter-

sträfvad vid åtskilliga af det moderna samhällets såväl offentliga som privata institutioner, hvilka sålunda uppträda i skarp konkurrens med den högre tekniska undervisningsanstalten i fråga om förvärfvande af sådana kapaciteter. Skola de mest dugande förmågor kunna förvärfvas till och bibehållas vid vår tekniska högskola, måste staten väl tillgodose de här för erforderliga krafven och skall härigenom säkerligen bäst tjäna sina egna syften.

Af det anförda framgår, att de af tekniska högskolans styrelse senast gjorda, ofvan åberopade underdåniga framställningar i fråga om lektorernas vid högskolan lönevillkor (se ofta nämnda bilaga till årets statsverksproposition, sid. 340) äro så behjärtansvärda, att de borde upptagas till pröfning vid innevarande års riksdag.

Dessa framställningar gå ut på dels att förskaffa lektorerna samma löneförmåner, som de extra ordinarie universitetsprofessorerna redan nu åtnjuta, och dels att, för den händelse Kungl. Maj:ts framställning till Riksdagen om förhöjning af dessa löneförmåner skulle vinna Riksdagens bifall, motsvarande förhöjning äfven skulle komma högskolans lektorer till del. För det förra ändamålets vinnande skulle erfordras en ökning af det ordinarie anslaget till högskolan, och för det senare fallet torde, i likhet med hvad som ifrågasatts, beträffande de extra ordinarie professorerna (statsverkspropositionen, sid. 255), de erforderliga medlen böra utgå under formen af ett förslagsanslag.

Då för hvart och ett af de sex vid högskolan befintliga lektoraten af lägre lönegraden det ordinarie anslaget utgör 3,000 och för hvart och ett af de 5 lektoraten af högre lönegraden 4,000 kronor, så skulle, för att ernå likhet med aflöningsförmånerna för de extra ordinarie professorerna, för hvilka ordinarie anslaget i hvarje fall utgör 4,500 kronor, en sammanlagd ökning af 11,500 kronor i högskolans ordinarie anslag vara för ändamålet till fyllest, dock, såsom vanligt vid dylika beräkningar, utan hänsyn till de stadgade ålderstilläggen.

Beträffande åter det tillägg till aflönningen, som skulle blifva af nöden, för att äfven i det fall, att regeringens framställning angående lönetillägg för de extra ordinarie professorerna skulle vinna Riksdagens bifall, åstadkomma likställighet, torde få erinras, att frågan om högskolans lektorer, för hvilka någon motsvarighet till de naturaförmåner, som de extra ordinarie professorerna åtnjuta, och hvilka i statsverkspropositionen (sid. 255) uppskattats till 90 kronor om året för enhvar af dem, icke finnes, motsvarande lönetillägg borde bestämmas till 1,000 kronor för dem, som

komme att innehafva högst 5,000 kronor, samt till 500 kronor för dem, som berättigats uppbära båda ålderstilläggen. Då af högskolans åtta ordinarie lektorer tre redan nu skulle vara berättigade att uppbära tvenne ålderstillägg, skulle således det behöfliga förslagsanslaget blifva 6,500 kronor.

Detta styrelsens förslag skulle jag helst vilja oförändradt framlägga, då ej blott detsamma synes mig rättvist och billigt med afseende på lektorernas ställning i jämförelse med universitetens extra ordinarie professorer, utan dess snara genomförande äfven är i hög grad behöfligt, för att man ändtligen måtte blifva i tillfälle att få de för närvarande lägre aflönade lektorernas undervisningsskyldighet så ökad, som i statsverkspropositionen, sid. 337, angifves och för undervisningens förbättring snarast möjligt erfordras. Då emellertid Kungl. Maj:t på grund af herr statsrådet och chefens för eklesiastikdepartementet uttalande (sid 341 i statsverkspropositionen) ansett den omständigheten, att frågan om högskolans reorganisation uppenbarligen snart måste lösas, utgöra hinder för att redan nu genomföra lönereglering på ordinarie stat för lektorerna vid högskolan, befarar jag det vara hopplöst att för tillfället hemställa om bifall till styrelsens ofvan anförda förslag i oförändrad form, och inskränker jag mig därför i stället till det yrkande, att ofvan anförda belopp af 11,500 kronor jämte den ett ålderstillägg motsvarande summan af 500 kronor eller tillsammans 12,000 kronor måtte på extra stat för år 1907 ställas till tekniska högskolans förfogande, för att dess lektorer måtte komma i åtnjutande af samma årsaföningsbelopp, som skulle tillkommit dem enligt styrelsens förslag. Af dessa 12,000 kronor skulle då 1,500 kronor tillfalla hvar och en af de 6 lektorerna af den lägre aflöningsklassen, 1,000 kronor tillkomma den lektor af den högre aflöningsklassen, som tjänstgjort mer än 10 år, samt 500 kronor tillfalla hvar och en af de 4 öfriga till sistnämnda klass hörande lektorerna. Däremot skulle det nu utgående extra lärarearvodet i konstruktion af maskinelement å 1,500 kronor indragas (se statsverkspropositionen, sid. 337); och den på detta sätt vållade tillökningen i statsuppgifterna skulle således inskränka sig till $12,000 - 1,500 = 10,500$ kronor.

För den händelse att regeringens framställning angående lönetillägg för de extra ordinarie universitetsprofessorerna skulle vinna Riksdagens bifall, anser jag vidare, att ytterligare ett extra anslag af 6,500 kronor bör ställas till tekniska högskolans förfogande för att åt dess lektorer utdelas i öfverensstämmelse med hvad ofvan föreslagits i enlighet med styrelsens underdåniga skrifvelse.

På grund af hvad sålunda anförts, hemställes vördsamt,

att med skyldighet för de lektorer, som för närvarande tillhöra den lägre löneklassen, att underkasta sig den ökning eller förändring af tjänstgöringen, som kommer att bestämmas, och med indragning af nu utgående extralärarearfvodet i konstruktion af maskinelement å 1,500 kronor, hvarigenom det af Kungl. Maj:t till förstärkning af lärarekrafterna vid tekniska högskolan äskade anslaget af 16,500 kronor skulle nedbringas till 16,000 kronor, Riksdagen måtte besluta:

a) att på extra stat för 1907 bevilja 12,000 kronor för tillfälliga löneförbättringar åt tekniska högskolans lektorer, på det sätt att 1,500 kronor tillfalla en och hvar af de 6 lektorerna af den lägre löneklassen, 1,000 tillkomma den lektor af den högre löneklassen, som tjäntgjort mera än 10 år, samt 500 kronor tillfalla hvar och en af de 4 öfriga af de till sistnämnda klass hörande lektorerna;

b) att, därest de extra ordinarie universitetsprofessorernas löneförmåner skulle i enlighet med statsverkspropositionen komma att af Riksdagen ökas utöfver de nu gällande, motsvarande ökning äfven må komma högskolans lektorer till godo, nämligen så, att de lektorer, som enligt a) komme att få en årsaflöning af högst 5,000 kronor, måtte hvardera komma i åtnjutande af 1,000 kronor, hvaraf 500 kronor såsom lön och 500 kronor såsom tjänstgöringspenningar, samt, om de enligt a) komme att uppbära 5,500 kronor, hvardera 500 kronor att tilläggas lönen, samt att för bestridande af berörda löneförbättringar på extra stat för år 1907 anvisa ett förslagsanslag å 6,500 kronor.

Stockholm den 25 januari 1906.

E. von Krusenstjerna.